

PATIMILE, PRIVITE ÎN LUMINA FILOCALIEI SFINȚILOR PĂRINȚI

Protos. Chiril Mihalyi

Passions regarded from the Perspective of Philokalia of the Holy Fathers

Abstract: To sum up, we will argue that, by analyzing “passions” from the thinking perspective of the Holy Fathers, we may notice that the human spirit, before the sin, was in perfect harmony with divinity, while after the fall, it is, it enters contradiction with divinity. The Holy Fathers have reached the conclusion that passions do not belong to the human spirit from the time of the creation, but that they have occurred in our human spirit by falling. They are merely symbolized by the “skin clothes” used by Adam to dress, after having fallen into sin (Creation 2, 21). And if we are to discuss the therapy of passions, we must be extremely careful, even from the beginning, and bear in mind several assumptions. First of all, related to the psychosomatal status of human nature, and afterwards, to the aspects of spiritual life.

Keywords: passions, Holy Fathers, human spirit, devoid of passion

I. 1. Concepția Părinților filocalici despre patimi și despățimire

În concepția Părinților, sufletul omului are o lucrare înțelegătoare și una rațională. Minte, prin care se desfășoară lucrarea înțelegătoare, fiind prima care pătimește, se dezorientează, se îndepărtează de Dumnezeu, este robită de un anume gând sau închipuire, se amestecă cu plăcerea și apoi este atrasă de partea poftitoare și partea mânioasă a sufletului, având ca urmare săvârșirea păcatului: „*Cine a biruit trupul? Cel ce și-a zdrobit inima. Dar cine și-a zdrobit inima? Cel ce s-a tăgăduit pe sine. Căci cum nu se va zdrobi cel ce a murit voi sale? Există pătimăș mai pătimăș decât pătimășul. E cel ce își face cunoscute murdăriile lui cu plăcere și cu dulce împățimire de ele*”.¹

Iar când păcatul se repetă, atunci devine patimă sau viciu. Prin urmare, este de trebuință vindecarea puterilor sufletului - adică a părții raționale, a celei poftitoare și a celei mânioase - și, desigur, trebuie să se lumineze mintea omului.

¹ Sf. IOAN SCĂRARUL, „Carte despre nevoițe”, în *Filocalia*, Vol. IX, trad. din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 2006, p. 222.

„Dacă, într-adevăr; L-ați ascultat și ați fost învățați întru El, așa cum este adevărul întru Iisus; Să vă dezbrăcați de viețuirea voastră de mai înainte, de omul cel vechi, care se strică prin poftele amăgitoare, și să vă înnoiți în duhul minții voastre, și să vă îmbrăcați în omul cel nou, cel după Dumnezeu, zidit întru dreptate și în sfințenia adevărului” (Efes. 4, 21-24). Căci zice purtătorul de Dumnezeu Sântul Isaac: „Deci virtutea este în chip firesc sănătatea sufletului, patimile sunt boli ale sufletului, ce intră în fire și se ivesc în ea și o scot din sănătatea ei. Deci e vădit că sănătatea există în fire de mai înainte de boala ce-i vine ca ceva ce nu ține de ea (ca un accident). Și dacă acestea sunt așa, precum sunt cu adevărat, virtutea este în suflet în chip firesc. Iar cele ce-i vin ca ceva deosebit (accidentele) sunt în afară de fire”².

O aprofundare a scrierilor patristice poate expune lămurit care este punctul de vedere al Creștinismului legat de ce este mintea omului și ce legătură are aceasta cu rațiunea, ce este păcatul, cum se întunecă mintea, cum se îmbolnăvește partea rațională și partea pătimitoare a sufletului și, în fine, cum se tămăduiește și cum se luminează mintea omului.

Căutarea, în realitate, privește antropologia ortodoxă, așa cum o învață Sfinții Părinți ai Bisericii. Astfel, cercetarea în planul antropologic ortodox are ca obiectiv ce este omul firesc, așa cum a fost el creat de Dumnezeu, ce s-a petrecut prin păcatul strămoșesc, cum a intrat în om stricăciunea și moartea, cum s-au format plăcerea și durerea și care este relația dintre ele, cum se înnoiește omul prin întruparea lui Hristos și prin viața lui în Biserică. În fapt, cercetăm cine este vechiul Adam, cine este noul Adam și cum se înnoiește creștinul în Hristos și în Biserică³.

I. 2. Patima, supunere față de păcat

Mistica ortodoxă deosebește patimile conform firii, respectiv afectele, care slujesc la conservarea firii omenești, iraționale în esența lor și neutre în ceea ce privește noțiunile morale de bine și rău, necondamnabile, de patimile împotriva firii, izvorâte din deturnarea conștientă a aspirației spre infinit a spiritului uman înspre obsesia bolnăvicioasă pentru satisfacerea la infinit a nevoilor biologice⁴. „Cel ce slujește patimilor și-a învârtoșat înțelegerea și având puterea de discernământ oarbă, nu poate deosebi binele de rău⁵. Atunci când patima este satisfăcută, survine o oarecare ușurare, pentru un timp limitat. Omului i se pare

² Sf. ISAAC SIRUL, „Cuvinte despre nevointe”, în *Filocalia*, Vol. X, din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 2008, pp. 368-369.

³ Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, „Capete despre dragoste”, în *Filocalia*, Vol. II, trad. din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 2009, p. 75.

⁴ Pr. Prof. Dr. Dumitru STĂNILOAE, *Ascetica și mistica Bisericii Ortodoxe*, pp. 82-83.

⁵ „O minte întunecată de patimi și o inimă redusă la un sentimentalism facil nu reușesc să ofere omului contemporan o viziune autentică asupra rostului și destinului său”. (Cristinel Ioja, *Homo Economicus*, Iisus Hristos, sensul creației și insuficiențele purului biologism, Ed. Marinesa, Timișoara 2010, p. 24).

*că viața a devenit mai bună și mai sigură, dar pentru toate el va trebui să plătească, fiindcă greșelile nu au dispărut. Viața își pierde sensul și bolnavul devine din nou depresiv și se urăște...”⁶. Prin influența duhului rău și prin slăbiciunea personală, partea necondamnabilă a omului, afectivitatea trupească se abate de la limitele utilității sale pentru viața pământească și devine diabolică. „*Dușmanul sufletului este trupul nostru, care ne războiește mereu prin răscoala patimilor din el. Când, deci, cugetul trupesc, apăsător de conștiință, flămânzește, adică se dorește după mântuire, sau însetează după cunoștința dumnezeiască, trebuie să-l hrănim prin înfrânare și osteneli și să-l adăpăm prin meditația la cuvintele dumnezeiești. Așa se îngămădesc peste capul lui, adică peste minte, cărbuni aprinși, sau gânduri dumnezeiești și duhovnicești*”⁷.*

Omul decade prin accentul spiritual malefic pe care-l dă propriilor afecte, devenind rob al patimilor contrare firii sale. „*El vrea din nou să se simtă bine și se aruncă în lumea iluziilor. Conștient sau nu, el încearcă să schimbe durerea sa cu plăcerea patimii. Așa este esența spirituală a dependenței*”⁸.

Deci vădit este, după cum ne arată dumnezeiescul Maxim, că: „Lui Dumnezeu îi place iubirea, cumpătarea, contemplația și rugăciunea, iar trupului lăcomia pântecelui, necumpătarea și cele ce le sporesc pe acestea. De aceea: „*Cei ce sunt în trup nu pot să placă lui Dumnezeu*” (Rom. 8, 8). Iar „*cei ai lui Hristos și-au răstignit trupul dimpreună cu patimile și cu poftetele*” (Gal. 5, 24)⁹. Or, cei ce sunt ai lui Hristos Cuvântul, își răstignesc patimile și poftetele, și caută să fie plăcuți lui Dumnezeu prin dumnezeieștile virtuți.

Pe calea pozitivă Dumnezeu îl cheamă pe om la desăvârșire, la sfințenie, prin darurile cu care îi binecuvintează viața duhovnicească, prin săvârșirea binelui și sesizarea raționalității creației. Pe cale negativă sau prin judecată, omul Îl cunoaște pe Dumnezeu prin privarea pedagogică, iconomică, de aceste daruri, prin insuccesele, necazurile, bolile, suferințele personale sau ale celor apropiați, care trezesc în ființa noastră responsabilitatea și încălzesc rugăciunea către Dumnezeu. „*Nu trebuie să uităm, o, prieteni, nici aceasta, că viclenii draci se retrag pentru o vreme, ca, neglijând noi niște patimi mari, pentru că le socotim mici, să le facem boli de nevindecat*¹⁰. *Precum o piatră colțuroasă și tare ciocnindu-se și frecându-se de alte pietre își netezește întocmirea ei colțuroasă și vârtoasă și se face rotundă, așa și sufletul colțuros și repezit, amestecându-se într-o mulțime de oameni aspri și repeziți și viețuind cu ei, se*

⁶ Konstantin Z. ZORIN, *Ce li se ascunde tinerilor. Ispitele și bolile acestui veac*, Editura Sophia, București, 2013 p. 68.

⁷ Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, „Capete despre dragoste”, în *Filocalia*, Vol. II, p. 200.

⁸ Konstantin Z. ZORIN, *Ce li se ascunde tinerilor. Ispitele și bolile acestui veac*, p. 68.

⁹ Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, „Capete despre dragoste”, în *Filocalia*, Vol. II, p. 83.

¹⁰ „Bolile spirituale corespund patimilor așa-zis „vinovat”, cum spun Sfinții Părinți. Faptul că bolile spirituale au un anume rol în producerea, dezvoltarea și menținerea anumitor boli psihice nu înseamnă însă că bolnavii psihici sunt mai vinovați sau mai păcătoși decât ceilalți oameni”. (Jean-Claude Larchet, *Inconștientul spiritual, adâncul neștiut al inimii*, Ed. Sofia, București, 2009, p. 17).

*întâmplă cu el una din două: sau își vindecă boala prin răbdare, sau, retrăgându-se, își cunoaște slăbiciunea sa, această fugă lașă arătându-i ca o oglindă slăbiciunea*¹¹.

Această cunoaștere este palpitanță, apăsătoare, dureroasă, este o cale mai dramatică de cunoaștere a lui Dumnezeu, Creatorul și Proniatorul nostru. „*Cât despre patimi, omul trebuie să-și conducă trupul ca pe un rob în lipsuri și necazuri după putință*”¹².

În acest sens Sfântul Maxim subliniază că: „*Cel călăuzit de cuvântul proorocesc, pe lângă lepădarea lucrării patimilor, scoate de la sine și învoirile cu ele, aflătoare în suflet, ca nu cumva, reținându-se cu ceea ce e inferior, adică cu trupul, de la păcat, să uite să se rețină și cu ceea ce e superior, adică cu sufletul și să-l săvârșească din belșug*”¹³. Și continuă zicând: „*Cel ce îmbrățișează din inimă viața evanghelică a tăiat de la sine și începutul și sfârșitul păcatului și cultivă toată virtutea cu fapta și cu cuvântul și cu rațiunea. Acesta aduce jertfe de laudă și de mărturisire, scăpat de toată supărarea lucrării patimilor și slobod de lupta minții împotriva lor. El nu mai are decât plăcerea nesăturată a nădejzii bunurilor viitoare, care-i nutrește sufletul*”¹⁴.

Prin urmare, sensul dat de cele două căi mistico-ascetice oferite de Dumnezeu omului este acela de transcendere a trăirilor biologice: „*Așa cum, adică, afectele pot deveni patimi, tot așa pot deveni porniri bune, după cum setea de infinit a omului ca ființă spirituală se orientează spre lume sau spre Dumnezeu. Ele devin bune și când sunt menținute în funcția lor biologică necesară, adică în marginile necesare conservării trupului, prin gândul la Dumnezeu*”¹⁵.

1.3. Patimile, cauze ale suferinței trupești și sufletești

După căderea omului în păcat, rațiunea i s-a întunecat, voința i-a slăbit, sentimentele i s-au pervertit. Prin aceste porți fisurate ale sufletului, patimile au pătruns aproape nestingherite. Mai mult decât altădată, omul contemporan este infectat cu un „*virus*” distrugător numit *patimă*. Acest „*virus*” așteaptă momentul prielnic în viața fiecărui om, ca să atace și să înrobescă sufletul, cu urmări adesea tragice pentru ființa umană.

Începutul vindecării noastre este legat de conștientizarea faptului că suntem bolnavi. De multe ori, bolile fizice nu sunt decât simptome ale unor boli care își au sediul în suflet.

¹¹ Sf. IOAN SCĂRARUL, „Carte despre nevoițe”, în *Filocalia*, Vol. IX, trad. din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 2006, p. 172.

¹² Sf. IOAN ȘI VARSANUFIE, „Scrisori duhovnicești”, în *Filocalia*, Vol. XI, trad. din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 2009, p. 197.

¹³ Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, „Capete despre dragoste”, în *Filocalia*, Vol. II, p. 150.

¹⁴ Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, „Capete despre dragoste”, în *Filocalia*, Vol. II, p. 150.

¹⁵ Pr. Prof. Dr. Dumitru STĂNILOAE, *Ascetica și mistica Bisericii Ortodoxe...*, p. 83.

Odată vindecat, cu ajutorul medicinei, de boala fizică, omul se îmbolnăvește la scurt timp din nou, de aceeași boală sau de alta, dacă nu înțelege să-și schimbe regimul de viață. Iar pentru a-și schimba regimul de viață trebuie să lupte din toate puterile sale împotriva *patimilor*. Ca să realizeze acest lucru este însă necesar să opereze o modificare radicală a atitudinii față de Dumnezeu și față de sine, ceea ce implică o puternică mobilizare a resurselor sale interioare cu ajutorul puterilor firești ale sufletului, pe care Tatăl ceresc le-a așezat în fiecare dintre noi. Iar atunci când puterile firești ale sufletului se întâlnesc cu harul lui Dumnezeu, are loc tămăduirea.

Cuvântul „*patimă*”, care derivă de la verbul *pascho* („a suferi”), înseamnă „*boală lăuntrică*”. Sfântul Filotei Sinaitul o definește astfel: „*Patima este ceea ce se află cuibărit de multă vreme cu împătımire în suflet*”¹⁶, iar Maxim spune: „*Iubirea trupească de sine este iubirea pătimasă și nerațională față de trup*. Ei i se împotrivesc iubirea și înfrânarea. Cel ce are iubirea trupească de sine e vădit că are toate patimile”¹⁷.

Dar și Sfântul Grigorie afirmă despre sufletele împătimate următoarele: „Sufletele împătimate de plăceri sunt smârcuri de foc (Apoc. XIX, 20), în care putoarea patimilor¹⁸, duhnind ca o mocirlă, hrănește ca pe un vierme neadormit al curviei, desfrânarea trupului, și ca pe niște șerpi, broaște și lipitori ale pof-telor stricate, gândurile și dracii stricați și țâșnitori de otravă. Starea aceasta a luat încă de aici arvuna chinurilor de acolo”¹⁹. Deci părinții văd în patimi „*mocirla păcatului*”, în care omul se tăvăleşte asemenea unui porc. Iar cei ce se ridică din ele restabilesc chipul lui dumnezeiescului Cuvânt în ei.

Căci zice dumnezeiescul Isaac: „Căci patimile sunt un perete în fața virtu-ților ascunse ale sufletului”²⁰, sau „*toată patima (afectul) ce există pentru un folos s-a dăruit de Dumnezeu*. Și patimile²¹ (afectele) trupești s-au pus în om spre folosul și spre creșterea lui. La fel și cele sufletești. Căci, când trupul e silit să fie înafară de buna sa propășire prin lipsirea de cele ce-i sunt ale lui și

¹⁶ Mitropolit Hierotheos VLACHOS, *Psihoterapia ortodoxă - Știința Sfinților Părinți*, trad. de Irina Luminița Niculescu, Ed. Invierea Arhiepiscopia Timișoarei, 1998, pp. 281-282.

¹⁷ Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, „Capete despre dragoste”, în *Filocalia*, Vol. II, p. 82.

¹⁸ Atunci când păcatul se tot repetă, încuibându-se multă vreme în sufletul nostru, el se numește „*patimă*”. Sfinții Părinți ne explică diferența dintre patimă și păcat: „*Patima e ceea ce se mișcă în suflet, iar fapta păcătoasă ceea ce se vede în trup*”. (Nechita RUNCAN, *Studii de Teologie istorică și patristică*, Vol. VI, p. 28).

¹⁹ Sf. GRIGORIE SINAITUL, „Capete după acrostih”, în *Filocalia*, Vol. VII, trad. din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 2008, p. 97.

²⁰ Sf. ISAAC SIRUL, „Cuvinte despre nevoințe, Cuvântul LXVIII”, în *Filocalia*, Vol. X, trad. din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 2008, p. 312.

²¹ „După cum folosirea firească a facultăților omenești instituie virtuțile, folosirea lor nefirească instituie patimile, pe care însuși numele le arată a fi „boli” și pe care toți părinții le numesc „boli sufletești”; astăzi ar fi de preferat să le numim „boli spirituale”, pentru a evita confundarea lor cu „bolile psihice”. (Jean-Claude Larchet, *Inconștientul Spiritual, adâncul neștiut al inimii*, p. 26).

să urmeze sufletului, el slăbește și se vatămă. Și când sufletul, părăsind cele ce sunt ale lui, urmează trupului, și el se vatămă, după dumnezeiescul apostol, care zice: „Duhul pofteste împotriva trupului și trupul împotriva Duhului. Că acestea sunt protivnice întreolaltă” (Gal., 5,17). Deci nimeni să nu hulească pe Dumnezeu că El a sădit patimile și păcatul în firea noastră²²”.

În omul căzut sunt o mulțime de patimi. Pentru a le face lesne de sesizat și de războiul în viața duhovnicească, Părinții în general le-au clasificat, însă într-un mod diferit²³”.

Patimile au felurite numiri, dar se împart în trupești și sufletești, spune Sfântul Grigorie Sinaitul. Cele trupești se subîmpart în dureroase și pricinuitoare de păcat. Cele dureroase se subîmpart iarăși în boli și pedepse povătuitoare. Cele sufletești se împart în patimi ale mâniei, ale poftei și ale rațiunii. Cele ale rațiunii se subîmpart în nălucitoare și cugetătoare. Dintre acestea, unele se nasc din voință prin reaua întrebuițare, altele sunt fără voie, din vreo silă, cum sunt patimile zise fără vină. Părinții le-au numit pe acestea și urmări sau însușiri firești²⁴, înclinarea spre patimă se înlătură din suflet prin post și rugăciune; plăcerea de patimă, prin priveghere și tăcere; primirea patimii se înlătură prin liniștire și luare aminte. Iar nepătimirea se naște din pomenirea lui Dumnezeu²⁵, arată Cuviosul Calist.

Iată ce spune Calist Patriarhul, dar și Teodor al Edesei despre patimi: „Dar, iată, deși nu sunt nemuritor, ba sunt supus bolilor dese și lungi, totuși păcătuiesc și mă bucur de păcatele mele și le uneltesc. Și ceea ce e și mai rău, e că nu tind numai spre unul dintre rele, iar de celelalte mă feresc, ca fiecare din aceia. *Căci unul din aceia e pricinuitor al iubirii de argint, altul al slavei deșarte, altul al iubirii de plăcere și altul al altei patimi, sau, mai bine zis, fiecare e prieten și împreună lucrător spre una din ele al celor ce se lasă înduplecați de el.* Eu însă singur sunt îndrăgit de toate patimile și le săvârșesc pe toate²⁶, precum simțirea trupului, când e sănătoasă, simte boala care îl stăpânește, iar cel ce nu o simte, bolește de nesimțire, așa și mintea, câtă vreme are nevătămată

²² Sf. ISAAC SIRUL, „Cuvinte despre nevoițe, Cuvântul LXXXIII”, în *Filocalia*, Vol. X. p. 369.

²³ Jean-Claude LARCHET, *Inconștientul Spiritual, adâncul neștiut al inimi*, trad. în românește de Marinela Bojin, Ed. Sofia, București, 2009, p. 26.

²⁴ Sf. GRIGORIE SINAITUL, „Capete foarte folositoare”, în *Filocalia*, trad. din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru STĂNILOAE, Ed. Humanitas, Vol. VII, București, 2008, pp. 107-108.

²⁵ Cuv. CALIST ȘI IGNATIE XANTHOPOL, „Cele 100 de capete”, în *Filocalia*, Vol. VIII, trad. din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 2008, p. 170.

²⁶ CALIST PATRIARHUL, „Capete despre rugăciune”, în *Filocalia*, Vol. VIII, trad. din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 2008, p. 298.

lucrarea sa, cunoaște puterile sale și știe de unde îi vin patimile cu mai multă silnicie și spre acea parte își îndreaptă lupta cu tărie²⁷.

Dmitri Avdeev, mergând pe linia Părinților Filocalici, spune: „*Patima dulceații ne face să suferim de colon, de dinți, de diferite alergii. La cei lacomi cu pântecele se dezvoltă obezitatea, bolile de stomac și de pancreas. Acediei îi urmează depresia. Trufia poate deveni esența duhovnicească a schizofreniei. Mânia grăbește apariția bolilor cardiovasculare. Lista poate continua. Se înțelege, aceste scheme trebuie luate cu prudență și aplicate doar într-o parte din cazuri. Din voia Domnului, bolile pot să îi fie trimise omului spre punerea la încercare a credinței și chiar spre răsplătirea celor care se bucură de greutățile bolii, îndurându-le pentru Dumnezeu și viața veșnică*”²⁸.

Pentru a ajunge la vindecare trebuie lucrat asupra minții spre a ne uni cu Hristos, după cum ne învață și Calist Angelicide: „Și dacă mintea nu poate ajunge liberă de patimi, de nu o eliberează adevărul (Ioan 8, 32), e vădit că mintea se face liberă de patimi când se îndreaptă și se înalță într-un chip unic spre Unul cel mai presus de lume. Deci, mintea e ajutată în dobândirea nepătimirii, a stării îndumnezeite și a înfierii dumnezeiești, cel mai mult de libertate, și nicidecum de robie”²⁹.

Deci, în concluzie: „Atunci când omul se revoltă împotriva lui Dumnezeu pentru faptul că s-a îmbolnăvit, boala este folosită rău. Când omul se îmbolnăvește din pricina unor patimi și păcate, însă conștientizează situația în care se află și ajunge la pocăință, atunci boala este folosită bine³⁰”. Deci cel ce este pătimăș și caută să fie conștient, caută metode terapeutice pentru sănătate, dar unul inconștient și delăsător rămâne în boală, căutând în permanent să dea vina pe Dumnezeu.

1.4. Boala trândăviei și a delăsării

Trândăvia, fiind o patimă greu de biruit, moleșește trupul. Iar moleșindu-se trupul, se moleșește împreună cu el și sufletul. Slăbănogindu-se amândouă, prefac amestecarea sucurilor trupului prin împătımirea de plăceri. Iar împătımirea de plăceri stârnește pofta; pofta naște arderea; arderea produce răscolirea; răscolirea mișcă amintirea; amintirea produce nălucirea; nălucirea aduce momeala; momeala, însoțirea (cu gândul); însoțirea dă loc la încuviințare; iar

²⁷ TEODORAL EDESEI, „Una sută capete foarte folositoare”, în *Filocalia*, Vol. IV, trad. din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 2009, p. 190.

²⁸ Dmitri AVDEEV, *Nervozitatea la copii și adolescenți*, ediția a II-a revizuită și adăugită, Editura Sophia, București, 2009, p. 94.

²⁹ Cuv. CALIST ANGELICUDE, „Meștesugul liniștirii”, în *Filocalia*, Vol. VIII, trad. din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 2008, p. 335.

³⁰ Ioan VLĂDUCĂ, *Despre vindecările paranormale, răspunsuri la 100 de întrebări*, Ed. Fundația Iustin Părvu, Mănăstirea Petru Vodă, Suceava, 2012, pp. 20-21.

încuviințarea săvârșește fapta, fie pe cea prin trup, fie pe cea prin atingerile de multe feluri. Și astfel omul biruit cade³¹.

Iar Scărarul ne îndeamnă să ne ridicăm din patima trândăviei ca să nu cumva să pătimim în veșnicie. El ne pune înaintea următoarea întâmplare: „Nu voi tăcea să-ți fac cunoscută și povestirea despre Isichie Horevitul. Acesta petrecea totdeauna într-o totală lenevie, neavând nici o grijă de sufletul său. Îmbolnăvindându-se odată cu trupul până la marginea vieții, încât părea că peste un ceas va muri, dar venindu-și iarăși în fire, ne rugă pe toți să plecăm îndată. Zidind apoi ușa chiliei, a rămas înăuntru 12 ani fără să mai iasă vreodată la vreo vorbă cu cineva. Nu mai gusta nimic altceva, decât pâine cu apă. Ședea numai acolo, cu mintea țintă (în extaz) la cele ce le văzuse în această ieșire (în extaz). Era atât de adunat cu mintea în sine, că nu și-a mai schimbat nici odată acest fel de viețuire, fiind pururea ieșit din sine și vărsând lacrimi fierbinți, în tăcere”³². Mai ne spune: „Doctorul cercetează pe bolnavi dimineața și lenea sufletească a celui ce se nevoiește, pe la amiazi. Lenea sufletească își dă ca motiv primirea de oaspeți și cere să fie pusă la lucrul mâinilor pentru a face milostenie. Ea îndeamnă plină de sânguință la cercetarea bolnavilor, amintind de Cel ce a zis: „Bolnav am fost și n-ați venit la Mine” (Matei 25, 38). Ea ne cere să mergem la cei neputincioși și descurajați. Ea, cea descurajată, ne spune: „Mângâiați pe cei descurajați”. Stând la rugăciune, își aduce aminte de lucruri de trebuință și născocoște tot felul de meșteșugiri, ea, cea lipsită de judecată, ca să ne atragă prin vreun motiv binecuvântat, ca printr-un căpăstru, din rugăciune”³³. Deci, dacă cercetăm mai cu deamănuntul, putem vedea că această patimă este vicleană și iscoditoare a diferite motive, fără un temei după cum arată părinții. Această patimă o vedem foarte prezentă și accentuată mai ales în zilele noastre, în care omul caută în permanent o cale prin care să scape de orice reponsabilitate. Dar părinții pustiei o văd foarte păgubitoare pentru suflet și tot odată aducătoare de durere. Din această patimă, putem vedea că se nasc și alte patimi care ne coboară și ne înjosesc.

Sfântul Maxim Mărturisitorul arată că iubind plăcerea, iubim patimile, și din cauza durerii, fugim de terapia duhovnicească. Astfel, acesta spune: „*Pentru plăcere iubim patimile și pentru durere fugim de virtuți*”³⁴, iar cuviosul Nichita zice: „*După boala patimii care stăpânește în noi și după putreziciunea păcatului aflătoare în noi*, sunt și încercările care vin asupra noastră. Iar paharul

³¹ Sf. GRIGORIE SINAITUL, „Capete foarte folositoare”, în *Filocalia*, Vol. VII, trad. din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 2008, p. 146.

³² Sf. IOAN SCĂRARUL, „Carte despre nevoiește”, în *Filocalia*, Vol. IX, trad. din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 2006, pp. 148-149.

³³ Sf. IOAN SCĂRARUL, „Carte despre nevoiește”, în *Filocalia*, Vol. IX, trad. din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 2006, p. 191.

³⁴ Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, „Scrieri” în *Filocalia*, Vol. III, trad. din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 2009, p. 38.

amărăciunii judecăților lui Dumnezeu ni se dă mai aspru sau mai milos. Dacă materia păcatului aflătoare în noi poate fi ușor tămăduită și înlăturată, fiind alcătuită din gânduri iubitoare de plăcere sau de viață, paharul încercărilor care ni se dă de către Doctorul sufletelor noastre este amestecat cu milă, ca unora ce suntem ispitiți de gânduri omenești și suferim încă cele omenești³⁵. Părinții au arătat întotdeauna cauza suferinței și au susținut că Adam și Eva au adus păcatul în lume prin neascultare, iar păcatul a atras după sine suferința și durerea întregii creații.

Deci, cauza suferinței este păcatul care a schimbat firea umană, iar Adam este responsabil făcându-se neascultător, pe când Adam Cel Nou, Iisus Hristos, este opusul vechiului Adam. Hristos se supune în totalitate lui Dumnezeu Tatăl, iar prin supunere vindecă firea omenească îmbolnăvită de păcat. Omul poate să își îndrepte viața, restaurând facultățile divine zidite în el: „*Cel ce petrece neîncetat întru cele dinlăuntru este cumpătat, rabdă îndelung, se milositivește și cugetă smerit. Dar nu numai atâta, ci și contemplă, teologhisește și se roagă. Aceasta este ceea ce spune Apostolul: „În duh să umblați” (Gal. 5, 16) și cele următoare*”³⁶.

Pe de altă parte, omul supus patimii, decăzut în starea vicioasă, prezintă simptomele spirituale ale unei slăbiri cronice: „*Cel slăbănogit (Ioan, 5, ș. a.), prin plăcerile trupului, nu e în stare nici de lucrarea virtuților și nu se mișcă ușor nici spre cunoștință. De aceea nu are nici om, adică gând înțelept, ca atunci când se tulbură apa să-l arunce în scaldătoare, adică în virtutea capabilă de cunoștință, care vindecă toată boala. Căci, suferind de moleșală și de nepăsare, tot amână aceasta și astfel e luat pe dinainte de altul, care-l împiedică să ajungă la vindecare. De aceea zace treizeci și opt de ani în boală. Căci cel ce nu privește creațiunea văzută spre slava lui Dumnezeu, ca să-și urce gândul cu evlavie spre cea inteligibilă, rămâne cu adevărat bolnav atâția ani câți s-au amintit mai sus. Fiindcă numărul treizeci, înțeles natural, însemnează firea sensibilă, precum privit practic, însemnează virtutea cu fapta. Iar numărul opt, înțeles natural, arată firea inteligibilă a celor netrupești, precum privit gnostic, arată teologia atotînțeleaptă. Cel ce nu e mișcat de acestea spre Dumnezeu, rămâne olog până când, venind Cuvântul, îl învață pe scurt chipul vindecării zicând: „Scoală-te, ia-ți patul tău și umblă” (Ioan, 5, 8), adică îi poruncește să-și ridice mintea din iubirea de plăcere ce o leagă și să-și ia trupul pe umerii virtuților și să plece la casa sa, adică la cer. Căci e mai bine ca ceea ce este inferior să fie luat pe umerii faptei de ceea ce este superior,*

³⁵ Cuv. NICHITA STITHATUL, „Cele 300 de capete despre făptuire”, în *Filocalia*, Vol. VI, trad. din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 2009, p. 231.

³⁶ Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, „Capete despre dragoste”, în *Filocalia*, Vol. II, p. 107.

spre a fi dus spre virtute, decât ca ceea ce este superior să fie purtat de moleșeala celui inferior spre iubirea de plăceri”.³⁷

Lucrarea duhovnicească de lungă durată, cu migală și răbdare, în deplină conlucrare cu voia dumnezeiască, poate constitui o poartă de scăpare pentru cel înrobitor de patimă: „Iar când o virtute înclină spre patimă, tot vremea și cercarea îndelungată prin răbdare o poate depărta de aceea. Dacă nu se naște în suflet răbdarea din credință, nu poate avea cineva nicidecum vreo virtute, „întru răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre” (Luca 21, 19), zice Domnul, Cel ce a zidit una câte una inimile oamenilor, cum zice psalmistul (Ps. 32, 15)”³⁸.

Și în final putem vedea că rugăciunea și stăruința pot vindeca această neputință (patimă), dar prin multă stăruință după cum și arată dumnezeiescul Isaac: „De aceea a întărit și Domnul slăbiciunea noastră în rugăciune, zicând: „Stați treji și privegheați și vă rugați, ca să nu intrați în ispită” (Matei 26, 41). Rugați-vă și nu pregetați și privegheați în toată vremea și vă rugați. „Cereți, zice, și veți lua. Căutați și veți afla. Bateți și vi se va deschide. Că tot cel ce cere va lua și cel ce caută va afla și celui ce bate i se va deschide” (Matei 7,7)³⁹”. Hristos a fost cel care ne-a învățat cum putem să ne vindecăm, adică prin stăruință și prin a cere ajutorul dumnezeiesc. Vindecarea de patmi de orice fel ar fi ele se vindecă prin har și în Hristos, Cel care a biruit păcatul și moartea.

1.5. Boala iubirii de arginți

Despre boala iubirii de arginți, Sfântul Ioan Casian zice că ea poate fi vindecată mult mai ușor decât alte boli care sunt în trup și spune: „Boala iubirii de argint însă, venind dinafară, se poate tăia mai ușor, dacă este silință și luare aminte. Dar de nu e băgată în seamă, se face mai pierzătoare decât celelalte patimi și mai cu anevioie de înfrânt. Căci e „rădăcina tuturor răutăților” (I Timotei, 11, 10), după Apostolul. Să băgăm numai de seamă: îmboldirile cele firești ale trupului se văd nu numai la copii, în care nu este încă cunoștința binelui și a răului, ci și la pruncii cei prea mici și sugaci care nici urmă de plăcere nu au în ei, însă îmboldirea firească arată că o au⁴⁰”, „patima iubirii de argint nu-și are pricina în cele firești, ci numai în voia liberă, cea foarte rea și stricată: „Boala aceasta când găsește sufletul căldicel și necredincios, la începutul lepădării de lume, strecoară într-însul niscăi⁴¹ pricini

³⁷ Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, „Capete gnostice (sau teologice)”, în *Filocalia*, Vol. II, pp. 144-145.

³⁸ Sf. PETRU DAMASCHIN, „Învățăături duhovnicești”, în *Filocalia*, Vol. V, trad. din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 2009, p. 229.

³⁹ Sf. ISAAC SIRUL, „Cuvinte despre nevoițe, Cuvântul L”, în *Filocalia*, Vol. X, pp. 232-233.

⁴⁰ Sf. IOAN CASIAN, „Despre cele opt gânduri ale răutății”, în *Filocalia*, Vol. I, trad. din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 2008, p. 104.

⁴¹ *Adică gânduri bolnave, impresii.

îndreptățite și la părere binecuvântate ca să oprească ceva din cele ce le are... nu mai zic când este bolnav, dar nici măcar când este sănătos; apoi că nu se poartă acolo grijă de bolnavi, ci sunt foarte părăsiți și că de nu va avea ceva aur pus de o parte va muri în mizerie. De aceea și fericitul Apostol, cunoscând aceasta, a numit iubirea de argint, nu numai „rădăcina tuturor răutăților”, ci și „închinare la idoli”. Să luăm seama deci, la câtă răutate târăște boala aceasta pe om, dacă îl împinge și la slujirea la idoli. Căci după ce și-a depărtat iubitorul de argint mintea de la dragostea lui Dumnezeu, iubește idolii oamenilor scobiți în aur”⁴².

Sfântul Antonie cel mare ne spune că această patimă este o mare amăgire vremelnică: „Când vei socoti câștigarea banilor și multul lor folos, ca pe-o amăgire vremelnică, vei cunoaște că petrecerea cea virtuoasă și plăcută lui Dumnezeu, e altceva decât bogăția. Gândindu-te la aceasta cu încredințare și cu ținare de minte, mi vei suspina, nu vei plânge, nu vei învinui pe nimeni, ci pentru toate vei mulțumi lui Dumnezeu. Nu te vei clăti văzând pe cei mai răi ca tine rezemându-se pe bani și pe socoteli, căci foarte rea patimă a sufletului este pofta, părerea și neștiința”⁴³. Dar și Sfântul Maxim zice să ne ferim de boala iubirii materiei: „Mare lucru este să nu fii cuprins de patimă față de lucruri. Dar cu mult mai mare este să rămâi fără patimă și față de nălucirile lor. Căci războiul dracilor împotriva noastră prin gânduri e mai cumplit ca războiul cel prin lucruri”⁴⁴. Această patimă este o piedică în calea mântuirii, de aceea creștinul trebuie să lupte după cum ne sfătuiesc și părinții, iar biruirea ei se poate realiza prin virtuți și cumpătare, prin dreptate și îndurare, cerând de la Dumnezeu ajutor.

I.6. Patima întristării

Vindecarea de patima întristării vine în urma unei îndelungate lupte împotriva patimilor. Noi, oamenii, nu trebuie să căutăm diferite pricini pentru a ne sustrage de la a îndura cele ale vieții, de a fi în dialog continuu cu Dumnezeu și cu aproapele. Întristarea nu este folositoare pentru suflet ci din contră păgubitoare, paralizantă pentru toate simțurile vitale sufletești și trupești. Doar întristarea cea după Dumnezeu, dorul sau neliniștea fără de sfârșit după adâncirea în dragostea Părintelui Ceresc, este acceptată ca fiind întristare nepăgubitoare.

Când pentru oarecare pricini, zise „îndreptățite”, ne despărțim de frați, n-am tăiat pricinile întristării, ci numai le-am schimbat. Boala întristării, ce mocnește înăuntru, se poate aprinde și de la alte lucruri. Atunci când proiectăm în exterior lupta duhovnicească suntem expuși pericolului de a învinovăți semenii sau mediul

⁴² Sf. IOAN CASIAN, „Despre cele opt gânduri ale răutății”, în *Filocalia*, Vol. I, p. 105.

⁴³ Sf. ANTONIE CEL MARE, „Învățăături despre viața morală”, în *Filocalia*, Vol. I, trad. din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 2008, p. 10.

⁴⁴ Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, „Capete despre dragoste”, în *Filocalia*, Vol. II, p. 62.

înconjurător pentru nereușita spirituală în care ne aflăm. De aceea, pentru a dobândi victoria duhovnicească, pentru ca duhul dreptății să se înnoiască în noi, singura soluție este ca tot războiul care trebuie să fie purtat împotriva patimilor să-l mutăm în lumea celor dinăuntru ale noastre, ca rod al gândirii apofatice⁴⁵. Psalmistul însuși argumentează acest fapt: „*Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeu și duh drept înnoiește întru cele dinlăuntru ale mele*” (Ps. 50, 11).

Lupta cu patimile duhovnicești trebuie dusă așadar în inima noastră: „*Căci de le vom scoate pe acestea din inimă cu darul și cu ajutorul lui Dumnezeu, nu numai cu oamenii, dar și cu fiarele sălbatice vom petrece cu ușurință, cum zice și fericitul Iov: „Fiarele sălbatice vor fi cu tine în pace” (Iov. 5, 23). Deci, mai întâi trebuie să luptăm împotriva duhului întristării, care împinge sufletul la deznădejde, ca să-l alungăm din inima noastră. Căci acesta n-a lăsat pe Cain să se pocăiască după ce și-a ucis fratele, nici pe Iuda după ce a vândut pe Domnul. Să ne deprindem numai în acea întristare, care se cuprinde în pocăința pentru păcate și e împreună cu nădejdea cea bună. Despre aceasta zice și Apostolul: „Întristarea cea după Dumnezeu lucrează pocăință spre mântuire, fără părere de rău” (2 Cor. 7, 10. Căci întristarea cea după Dumnezeu⁴⁶, hrănind sufletul cu nădejdea pocăinței, e împreună cu bucurie. De aceea ea face pe om osârduitor și ascultător spre toată lucrarea cea bună, prietenos, smerit, blând, gata să sufere răul și să rabde toată buna osteneală și zdrobirea, ca una ce e cu adevărat după Dumnezeu. Ea face să se arate în om roadele Sfântului Duh, care sunt: bucuria, dragostea, pacea, îndelunga răbdare, bunătatea, credința și înfrânarea. De la întristarea cea protivnică însă, cunoaștem roadele duhului celui rău, adică: trândăvia, lipsa de răbdare, mânia, ura, împotrivirea în cuvânt, lenea la rugăciune. De această întristare suntem datori să fugim, ca și de curvie, de iubirea de argint, de mânie și de toate celelalte patimi. Ea se tămăduiește prin rugăciune, prin nădejdea în Dumnezeu, prin cugetarea la cuvintele cele dumnezeiești și prin petrecerea cu oamenii cuvioși⁴⁷.*

Așa cum citim în Sfintele Evanghelii, învățăturile Mântuitorului se referă de multe ori la patimi. Drept răspuns la întrebarea fariseilor și a cărturarilor: „*Pentru ce nu umblă ucenicii Tăi după datina bătrânilor, ci mănâncă pâinea cu mâinile nespălate?*” (Marcu 7, 5), El atrage atenția asupra omului cel dinlăuntru: „*Căci dinăuntru, din inima omului, ies cugetele cele rele, desfrânările, hoțiile, uciderile, adulterul, lăcomiile, vicleniile, înșelăciunea, nerușinarea,*

⁴⁵ Preafericitul Daniel CIOBOTEA, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Necesitatea dialogului dintre știință și credință azi*, în Vol. „Știință și religie, antagonism sau complementaritate?”, Editura XXI-Eonul dogmatic, București, 2002, pp. 22-23.

⁴⁶ „Bucuria este exact opusul întristării, reușind să surpe lucrarea acesteia. Ea ne face fericiți în cele mai grele momente ale vieții, determinându-ne să vedem partea pozitivă a vieții. Bucuria ne hrănește îndelunga răbdare, făcându-ne să zăbovim în necazuri pentru a primi răsplată de la Dumnezeu”.

⁴⁷ Sf. IOAN CASIAN, „Despre cele opt gânduri ale răutății”, în *Filocalia*, Vol. I, pp. 115-116.

pizma, hula, trufia, ușurătatea. Toate aceste rele ies dinăuntru și spurcă pe om” (Marcu 7, 21-23).

Înterpretând pilda semănătorului, cu referire la sămânța „căzută între spini”, Mântuitorul spune că patimile sunt cele care înăbușă sămânța, nelăsând-o să rodească: „*Cea căzută între spini, sunt cei ce aud cuvântul, dar umblând cu grijile și cu bogăția și cu plăcerile vieții, se înăbușă și nu rodesc*” (Luca 8, 14)⁴⁸. Patimile duc la întunecarea, întinarea și sfârtecarea chipului lui Dumnezeu, a frumuseții Lui, în om, lăsându-l pe acesta în stare monstruoasă.

Dacă analizăm patimile, este necesar să le definim cu precizie. Sunt patimile forțe exterioare care pătrund în sufletul nostru și pe care trebuie să le dezrădăcinăm de acolo, sau sunt ele forțe naturale, intrinseci, ale sufletului, corupte din cauza păcatului și a îndepărtării noastre de Dumnezeu? Întreaga tradiție biblico-patristică optează pentru a doua alternativă⁴⁹.

Sfântul Maxim Mărturisitorul ne poartă cu gândul în Vechiul Legământ, pentru a ne face mai atenți în ceea ce privește patima și ne trezește din starea de dormitare în patimi la trezvie și spune: „*Cel ce împlinește încă poftele pătimașe ale trupului locuiește, ca un închinător și făcător de idoli, în pământul caldeilor*⁵⁰. *Dar când a început să deosebească puțin lucrurile și să dobândească astfel simțirea modurilor de purtare la care-l îndatorează firea, a părăsit pământul caldeilor și a venit în Haranul Mesopotamiei, adică la starea dintre virtute și păcat, care încă nu s-a curățit de înșelăciunea simțirii. Căci aceasta este Haran. În sfârșit, când se ridică și peste această înțelegere măsurată a binelui, la care a ajuns prin simțire, se grăbește spre pământul cel bun, adică spre starea cea slobodă de tot păcatul și neștiința, pe care nemincinosul Dumnezeu arată și făgăduiește că o va da ca pe o cunună a virtuții celor ce-L iubesc pe El*”⁵¹.

Fericitul Augustin definește, în treacăt, *pasiunea* ca „*iubirea lucrurilor pe care fiecare le poate pierde fără voia lui*”⁵². Pasiunea nu ține de natura originară a omului, ci e un defect intrat în lume ca o pedeapsă pentru păcat. În cei pedepsiți pentru păcate, pasiunea ține loc de voință, dominantă în orice act rău, în loc să domine rațiunea, cum cere ordinea externă. Nimeni nu forțează spiritul să asculte de pasiuni⁵³.

Tot Fericitul Augustin definește păcatul ca o îndepărtare de Dumnezeu, *iubire dezordonată, idolatrie, iubire nemăsurată de sine, autolatricie,*

⁴⁸ Sf. IOAN CASIAN, „Despre cele opt gânduri ale răutății”, în *Filocalia*, Vol. I, p. 116.

⁴⁹ Sf. IOAN CASIAN, „Despre cele opt gânduri ale răutății”, în *Filocalia*, Vol. I, p. 283.

⁵⁰ „Haldeia”, este numele unei țări și a locuitorilor ei; situată în sudul Babiloniei, numele ei a ajuns mai târziu să desemneze toată Babilonia, în special în timpul ultimei dinastii (626-539 î.Hr.). (*Dictionar biblic*, Ed. Cartea creștină, Oradea, 2011, p. 230).

⁵¹ Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, „Capete gnostice (sau teologice)”, în *Filocalia*, Vol. II, p. 161.

⁵² Prof. Dr. Constantin C. PAVEL, *Problema răului la Fericitul Augustin*, Editura Institutului Biblic și de Misune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996, p. 79.

⁵³ Prof. Dr. Constantin C. PAVEL, *Problema răului la Fericitul Augustin*, p. 79.

reducându-se toate aceste formule, în ultima analiză, la o călcare a legii divine, *transgressio legis*. În această privință. Augustin este, după cum am văzut, în acord cu datele Sfintei Scripturi și concepția Sfinților Părinți⁵⁴.

Țelul nepățimirii nu este altul decât restaurarea funcționării naturale, adică creaționale, a tuturor celor trei puteri ale sufletului. Nu e de mirare, așadar, că demonii caută orice mijloc tocmai pentru a împiedica aceasta⁵⁵.

1.7. Iubirea de sine sau părere de sine

Potrivit gândirii Sfântului Maxim Mărturisitorul, patima din care izvorăsc toate celelalte patimi este *iubirea de sine*. Cel ce se iubește pe sine nutrește o dragoste excesivă pentru persoana sa, pe care o idolatrizează. Atunci când atenția ni se înstrăinează de Dumnezeu, de gândul de a ne uni cu El și de a face voia Lui, ea se îndreaptă către sine, dorind să-și satisfacă gândurile pătimăse: „Păzește-te de maica relilor, de iubirea de sine, care este iubirea nerațională a trupului”⁵⁶, ne avertizează Sfântul Maxim, „fiindcă din aceasta se nasc, după toate semnele, cele dintâi trei gânduri pătimăse, care sunt și cele mai generale: al lăcomiei pântecelui, al iubirii de argint și al slavei deșarte, iar din ele, se naște toată lista patimilor”⁵⁷.

Boala, ca orice fel de suferință, este o realitate, bineînțeles nedorită, o problemă nerezolvată, de aceea este o problemă și este o taină; este o realitate, în primul rând o realitate nedorită, în sensul că boala nu este conformă cu firea, este ceva adăugat, deviere de la ceea ce gândim noi că este normal. Este o realitate nedorită în sensul că nimeni nu urmărește să se îmbolnăvească și toți cei care sunt bolnavi, care ajung să fie bolnavi doresc să se facă sănătoși, normală fiind sănătatea.

Citându-l pe Sfântul Ilie Ecdicul, Calist Xanthopol arată că pipăitul (sau iubirea de sine), este pricina a multe patimi: „Dar spune și Sfântul Ilie Ecdicul: „Înclinarea spre patimă e materia rea a trupului; plăcerea de patimă e materia rea a sufletului; primirea patimii este materia rea a minții. Organul celei dintâi e pipăitul; organul celeilalte sunt celelalte simțuri; iar a celei din urmă, dispoziția contrară”. Și iarăși: „Cel ce are plăcerea de patimă este aproape de cel ce înclină spre patimă; iar cel ce primește patima e aproape de cel ce are plăcere de patimă. Dar e departe de amândoi cel nepățimitor (despățimit, nepățimaș)”⁵⁸. Dar cel ce fuge de patima iubirii de sine, scapă de multe patimi care se nasc din această pornire.

⁵⁴ Prof. Dr. Constantin C. PAVEL, *Problema răului la Fericitul Augustin*, p. 221.

⁵⁵ Ierom. Gabriel BUNGE, *Mânia și terapia ei după Evagrie Ponticul*, Editura Deisis, Sibiu, 2002, p. 26.

⁵⁶ *După Maxim, iubirea de sine este „nerațională”, adică nu este compatibilă cu rațiunea, ci potrivnică ei fiind născătoare a multe patimi.

⁵⁷ Mitropolit Hierotheos VLACHOS, *Psihoterapia ortodoxă - Știința Sfinților Părinți*, p. 291.

⁵⁸ CALIST ȘI IGNATIE XANTHOPOL, „Cele 100 de capete”, în *Filocalia*, Vol. VIII, trad. din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 2008, p. 170.

Conform învățaturii Sfântului Ioan Damaschin, „*sufletul se împarte în trei: în rațiune, iuțime și poftă*”⁵⁹. Păcatele provocate de rațiune sunt: „*Necredința, erezia, nebunia, hula (blasfemia), nemulțumirea, încuviințările păcatelor care se ivesc din partea pătimitoare*”⁶⁰. Păcatele zămislite de iuțime sunt: *cruzimea, ura, necompătimirea, pomenirea răului, pizma,uciderea și cugetarea neconținută la unele ca acestea*”⁶¹ - iar cele care se nasc din partea poftitoare sunt: „*lăcomia pânteceului, nesăturarea, beția, curvia, preacurvia, necurăția, desfrânarea, iubirea de avuții, pofta de slavă deșartă, de bani, de bogăție și de plăcerile trupesti*”⁶².

Omul iubitor de Dumnezeu și de aproapele se întristează spune Sfântul Petru Damaschin, pentru fratele său: „*Că din pricina păcatelor sale, a fost ispășit fratele de către vrăjmașul de obște, făcându-se leac spre tămăduirea slăbiciunii lui. Fiindcă toată ispita e îngăduită de Dumnezeu ca o doctorie spre tămăduirea sufletului celui bolnav. Prin ea dăruiește iertare de păcatele de mai înainte și de cele de față și o piedică pentru cele viitoare*”⁶³.

Biserica Ortodoxă are în vedere dezvoltarea spirituală a credincioșilor ei punând în primul rând ca unealtă indispensabilă a misiunii sale terapia izbăvirii din robia patimilor (despățimirea omului)⁶⁴. Toate valorile umane izvorăsc – în concepția ei - din lupta continuă pentru izbăvirea de patimi. Duplicitatea nu este admisă deoarece subminează orice inițiativă de trezire duhovnicească. „*Nu se întâmplă și nu e cu putință să te împrietenești cu șarpele și să-l porți la sân, nici să desmierzi, să slujești și să iubești în tot chipul trupul - afară de cele de trebuință și de nevoie - și să îngrijești totdeauna de virtutea cerească. Căci șarpele mușcă pe cel ce-l îngrijește, iar trupul întinează în plăceri pe cel ce-l slujește. Când trupul greșeste, să fie lovit fără cruțare ca un rob fugar, plin de must, să cunoască pe stăpânul bicicului. Să nu petreacă în crâșmă; țărâna stricăcioasă, roaba și întunecata să nu uite pe stăpâna nestricăcioasă. Până la moarte să nu te încrezi în trupul tău. „Voia trupului este dușmană lui Dumnezeu”, căci nu se supune legii lui Dumnezeu; și „trupul pofteste împotriva duhului”, „Iar cei ce sunt în trup, nu pot plăcea lui Dumnezeu. Noi însă nu suntem în trup, ci în duh”, spune Isihie Sinaitul⁶⁵.*

Readucerea simțurilor pe făgașul nepățimirii constă în asocierea sau împletirea lor neîntreruptă cu virtuțile corespunzătoare. „*Scriptura cunoaște și pentru nevoie cinci simțuri: privegherea, cugetarea, rugăciunea, înfrânarea și liniștea. Cel ce și-a unit cu acestea simțurile trupului, împreunându-și vederea*

⁵⁹ Sf. IOAN DAMASCHIN, „Cuvânt de suflet folositor”, în *Filocalia*, Vol. IV, Sibiu, 1948, pp. 208-209.

⁶⁰ Sf. IOAN DAMASCHIN, „Cuvânt de suflet folositor”, în *Filocalia*, Vol. VIII, p. 208.

⁶¹ Sf. IOAN DAMASCHIN, „Cuvânt de suflet folositor”, în *Filocalia*, Vol. VIII, p. 208.

⁶² Sf. IOAN DAMASCHIN, „Cuvânt de suflet folositor”, în *Filocalia*, Vol. VIII, pp. 208.

⁶³ Sf. PETRU DAMASCHIN, „Învățături duhovnicești”, în *Filocalia*, Vol. V, p. 52.

⁶⁴ Pr. Dr. Mircea Cristian PRICOP, *Ortodoxie, etnicitate, identitate europeană*, Editura Arhiepiscopiei Tomisului, Constanța, 2012, p. 107.

⁶⁵ ISIHIE SINAITUL, „Cuvânt despre trezvie”, în *Filocalia*, Vol. IV, trad. din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 2009, p. 50.

cu privegherea, auzul cu cugetarea, mirosul cu rugăciunea, gustul cu înfrânarea și pipăitul cu liniștea, își curățește repede mintea sufletului său și subțind-o prin acestea, o face nepătimitoare și străvazătoare. Mintea nepătimitoare este aceea care stăpânește patimile sale și s-a ridicat mai presus de întristare și de bucurie, încât nu se mai întristează nici de supărările din necezuri și nu se mai revarsă nici în bucuria mulțumirii; ci în necezuri își ține sufletul în bucurie, iar în clipele de fericire și-l ține înfrânat și nu-l lasă să iasă din dreapta socoteală”⁶⁶.

Despățimirea este o obligație a creștinului pe drumul redobândirii părtășiei totale cu firea umană restaurată în Hristos Cel înviat. Departe de a fi o simplă figură de stil, acest ideal de trăire autentică ne determină la părăsirea stării de pasivitate și la asumarea reală a luptei pentru mântuire: „*Dar cel ce nu luptă nicidecum, sau nu simte deloc că e prieten al patimilor și al dracilor și deci mai adaugă la boala slavei deșarte și boala închipuirii de sine, socotind că este ceva fără să fie nimic, sau e robul și prada fricii, tremurând ca un prunc cu cugetul și având frică acolo unde nu este frică pentru cei ce se tem de Domnul*”⁶⁷, „cel ce s-a dăruit pe sine lui Dumnezeu petrece într-o odihna minții. Fără neagoniseală, sufletul nu poate să se elibereze de tulburarea gândurilor; și fără liniștea simțurilor, nu va simți pacea minții”⁶⁸. Deci iubirea de sine se alungă, prin dăruire lui Dumnezeu, iar mintea simte pacea atunci când se eliberează de gânduri necuvincioase și murdare.

Orice inițiativă ce are în vedere atingerea unității de conștiință în Adevărul-Hristos⁶⁹ trebuie să pornească de la lupta împotriva tiraniei patimilor: „*Căci harul mântuitor al lui Dumnezeu s-a arătat tuturor oamenilor; învățându-ne pe noi să lepădăm fărădelegea și poftele lumești și, în veacul de acum, să trăim cu înțelepciune, cu dreptate și cu cucernicie*” (Tit 2, 11-12). Pentru ca lupta să aibă sorți de izbândă trebuie să fie purtată la timpul potrivit asemenea unui ostaș destoinic, încercat în bătălii, bun cunoscător al terenului pe care urmează a se duce războiul împotriva răului în efort armonizat, adică în perfectă sincronizare cu ceilalți frați de credință. Totuși, nimeni nu poate afirma fără greș că poate dobândi nepățimirea, fie de unul singur, fie alături de cineva, fără milostivirea lui Dumnezeu. Hristos este Cel ce, cu milă, cu duioșie și cu dragoste dumnezeiască, se face „doctorul sufletelor și al trupurilor” și caută spre poporul cel căzut în întuneric, îi șterge lacrimile, îi ușurează suferințele,

⁶⁶ Cuv. NICHITA STITHATUL, „Cele 300 de capete despre făptuire, despre fire și despre cunoștință”, în *Filocalia*, Vol. VI, trad. din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 2009, p. 189.

⁶⁷ Sf. SIMEON NOUL TEOLOG, „Cele 225 de capete teologice și practice”, în *Filocalia*, Vol. VI, trad. din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 2009, p. 34.

⁶⁸ Sf. ISAAC SIRUL, „Cuvinte despre nevoințe, Cuvântul V”, în *Filocalia*, Vol. X, p. 47.

⁶⁹ Pr. Dr. Mircea Cristian PRICOP, *Ortodoxie, etnicitate, identitate europeană*, p. 108.

îi tămăduiește bolile, îl vindecă de patimi, îi croiește pârtii de lumină și îi deschide drum luminos spre viața veșnică, spre îndumnezeire (*theosis*), fără a cere ceva în schimb. Singura dovadă, cerută mai degrabă de firea noastră, ca și sete de infinit, este dorința de a fi al Lui, de a accepta voia și dragostea Lui, de a asuma la modul personal exemplul Său, probată în timp.

„Căci Mântuitorul, ca să creadă oamenii că a venit, a făcut semne de la început, fără vreo împreună-lucrare a lor; și a tămăduit oamenii în dar (gratuit), ca să se împlinescă cuvântul proorocesc: „Acesta slăbiciunile noastre le-a luat și bolile noastre le-a purtat” (Is. 53, 4). Fiind nerăspunzători de păcatele lor; oamenii se vindecau prin harul Lui, necerându-li-se împreună-lucrare ci numai păzirea de după aceea (a curăției primite), precum zice: „Iată te-ai făcut sănătos; de acum să nu mai păcătuiești, ca să nu pățești ceva și mai rău” (Ioan 5, 14). Dar și Sfântul Ioan Botezătorul zice despre El: „Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatele lumii” (Ioan 1, 29). Ia aminte la ce spune: „ale lumii întregi”. Totuși cei ce nu L-au primit n-au dobândit vindecare, ci cu ei s-a împlinit cuvântul: „Iar dacă necredinciosul se desparte, să se despartă” (I Cor. 7,15). Iar că Apostolilor le-a dat putere să vindece și să ierte păcatele celor ce conlucrează prin rugăciunea lor, să te încredințeze însuși Iacob care a primit această putere. Căci el zice: „Mult poate rugăciunea dreptului făcută lucrătoare” (Iacob 5, 16). Căci rugăciunea Apostolilor și a celorlalți sfinți e o rugăciune făcută lucrătoare. Dar cu a Mântuitorului nu se întâmplă la fel. Ci câți L-au primit pe El, s-au mântuit și s-au vindecat. Iar cei ce nu L-au primit, s-au pierdut”.⁷⁰

Slujitorii bisericești, deși dețin atributul conducător în comunitatea liturgică, fiind deci situați în prima linie de luptă contra patimilor, dar mai ales împotriva iubirii de sine, sunt și ei în Biserică și nu deasupra ei, având principial aceleași îndatoriri morale ca toți credincioșii prin asumare și responsabilizare în fața oricărei patimi.

1.8. Vindecarea de patimi

Prin smerenie, ne putem tămădui rațiunea, care este cercată și asuprită de multe patimi, dar prin lepădarea de bunurile lumii acesteia, ne putem tămădui partea poftitoare, care ne asaltă prin diferite patimi și dorințe. Sfinții ne previn atunci când ne spun, că cei ce se îndepărtează de Dumnezeu se îmbolnăvesc sufletește, iar vindecarea unora ca aceștia depinde de dobândirea smereniei, a „sărăciei cu duhul”: „Căci patimile năvălesc asupra ei ca niște câini turbați și caută să o sfășie. Atunci neștiind ce să facă și neavând unde să alerge ca să se izbăvească, aleargă, prin smerenie, la Domnul care poate să o mântuiască⁷¹, strigă către Dumnezeu, ca Iona din chit și din marea vieții; ca Daniil din groapa leilor și a patimilor furioase; ca cei trei tineri din cuptorul focului lăuntric al

⁷⁰ VARSANUFIE ȘI IOAN, „Scrisori duhovnicești”, în *Filocalia*, Vol. XI, pp. 353-354.

⁷¹ Sf. SIMEON NOUL TEOLOG, „Cele 225 de capete teologice și practice”, în *Filocalia*, Vol. VI, p. 37.

poftelor arzătoare; ca Manase din statuia de aramă a trupului acesta pământesc și muritor⁷², iar „tămăduirea lor; dacă o voiesc, stă în focul pocăinței și în zdrobirea inimii curate”⁷³. Aceasta aduce scăparea de cel rău și curăță sufletul de pete și-l face moștenitor al milei lui Dumnezeu, înțeleptul Solomon, dându-ne să înțelegem aceasta, a zis: „Leacul oprește păcate multe” (Eccl. X, 4)⁷⁴, că după ce a străbătut toate vârstele lui Hristos, să ajungă la pătimirea încercărilor (ispitelor), asemenea crucii Aceluia⁷⁵, cel ce și-a eliberat mădularile sale din robia patimilor și le-a înfățișat spre slujirea dreptății, s-a apropiat de sfințirea întru Duhul Sfânt, ridicându-se peste legea trupului. Și aceasta nu-l va mai stăpîni prin păcat, odată ce se odihnește în libertatea și în legea Duhului⁷⁶.

Pocăința și renunțarea la lucrurile lumi care sunt păgubitoare pot fi experiate de către toți oamenii, dar mai ales de către călugări. Este posibilă curăția și în cazul celor care sunt familiști să-și caute curățirea sufletului lor, dar acest lucru se realizează mai greu și cu multă dificultate. Dar cei ce iubesc întâlnirea cu Dumnezeu și doresc să se mântuie, privesc spre viața veșnică și alg să trăiască în curăție. Iată cum vede Sfântul Simeon această curăție: „*Cel ce n-a ajuns nepătimitor, nu știe ce este nepătimirea*, ba nici nu poate crede că este cineva astfel pe pământ. Căci cel ce nu s-a lepădat mai întâi de sine (Matei XVI, 24) și nu și-a golit cu bucurie sângele său pentru această viață cu adevărat fericită, cum va bănuî că a făcut cineva acestea ca să dobândească nepătimirea?⁷⁷”, *altceva este nepătimirea sufletului și altceva nepătimirea trupului*; cea dintâi sfințește și trupul prin strălucirea ei și prin revărsarea de lumină a Duhului; iar cea de a doua singură nu poate să folosească prin sine întru nimic pe cel ce o are⁷⁸, când te-ai ridicat, prin multe osteneli și sudori deasupra micimii trupului și te-ai dezbrăcat de trebuințele lui, îl vei purta ușor și duhovnicește, ca pe unul ce nu va simți nici foame nici sete. Atunci vei privi mai bine, ca prin oglindă (1 Cor. XIII, 12), pe Cel mai presus de minte și cu ochii tăi spălați de lacrimi vei vedea pe Cel pe Care nimeni nu L-a văzut vreodată (Ioan I, 18). Și având sufletul rănit de iubirea Lui⁷⁹, vei înfiripa un cântec amestecat cu

⁷² Sf. SIMEON NOUL TEOLOG, „Cele 225 de capete teologice și practice”, în *Filocalia*, Vol. VI, p. 37.

⁷³ „Patimile nu pot fi vindecate altfel decât prin asceza trupului și rugăciune izvorătoare din inimă înfrântă și smerită, adică prin sărăcia duhului”. (Mitropolitul Hierotehos Vlachos, *Psihoterapia ortodoxă-știința Sfinților Părinți*, trad. de Irina Luminița Niculescu, Ed. Învierea, Arhiepiscopia Timișoarei, 1998, pp. 321-322.

⁷⁴ Cuv. NICHITA STITHATUL, „Cele 300 de capete despre făptuire”, în *Filocalia*, Vol. VI, p. 229.

⁷⁵ Cuv. NICHITA STITHATUL, „Cele 300 de capete despre făptuire”, în *Filocalia*, Vol. VI, p. 287.

⁷⁶ Cuv. NICHITA STITHATUL, „Cele 300 de capete despre făptuire”, în *Filocalia*, Vol. VI, p. 298.

⁷⁷ Sf. SIMEON NOUL TEOLOG, „Cele 225 de capete teologice și practice”, în *Filocalia*, Vol. VI, p. 41.

⁷⁸ Sf. SIMEON NOUL TEOLOG, „Cele 225 de capete teologice și practice”, în *Filocalia*, Vol. VI, p. 41.

⁷⁹ *Atunci când ai ajuns la starea de nepătimire, sufletul este rănit de iubirea lui Dumnezeu.

lacrimi. Atunci să-ți aduci aminte de mine și să te rogi pentru smerenia mea⁸⁰, ca unul ce ești unit cu Dumnezeu și ai o îndrăznire neînfruntată față de El⁸¹, *cel ce a ajuns la măsurile desăvârșirii, este mort fără a fi mort*, viețuind în Dumnezeu în Care se află și neviețuind luiși (Rom. XIV, 7). E orb ca cel ce nu vede din fire. El a ajuns însă mai presus de orice vedere naturală, ca unul ce a primit ochi noi și neasemănat mai buni și mai presus de cei ai firii⁸².

Fără o transformare a minții din starea degenerată în aceea purtătoare de Duh Sfânt, privirea noastră nu va putea rămâne de-a pururi ațintită spre Hristos - Adevărul și prin urmare nu va putea fi nepătimitoare. Prezența curățitoare a Sfântului Duh în inimă și în minte necesită din partea noastră o anumită credință și o vrednicie a luptei, probată în timp, pentru că Duhul Sfânt e „cauză a sfințeniei, lumină duhovnicească ce dă oricărei puteri spirituale un fel de iluminare pentru aflarea adevărului...Pe toate le umple cu puterea Sa, dar Se comunică doar celor vrednici și acestora nu în aceeași măsură, ci împarte harul după credința (fiecăruia). Este simplu după esență dar variază după lucrări; Se află în întregime în fiecare și se comunică în întregime asemenea razei de soare”⁸³.

Cu privire la sursa patimilor, cauza lor nu este Dumnezeu. Ele nu sunt creații, dar în același timp nu sunt nici exterioare creației. Patimile sunt simțurile căzute prin libera acțiune a omului autolatru (iubitor de sine) în starea degenerată: „Unii Părinți precizează că patimile, ca tristețea și frica - în sens larg, care sunt pentru ei izvoarele principale ale suferinței sufletești și morale - nu-i erau cunoscute omului la început, pentru că „afectele acestea [...] nu au fost create la început, odată cu firea oamenilor”⁸⁴.

Din dezordinea iubirii de sine, a întoarcerii cu poftă nesăbuită împotriva stării firești, se nasc în om toate întunecimile de simțire: „Așa s-a strecurat marea și nenumărata mulțime a patimilor stricătioase în viața oamenilor. Așa a devenit viața noastră plină de suspine, cinstind pricinile care o pierd și născocind și cultivând

⁸⁰ Cu toate acestea unui slujitor bisericesc despătimirea îi poate oferi cu precădere darul distingerii binelui și al călăuzirii drepte a obștii încredințate de Domnul pe drumul mântuirii. Acest dar fusese prezent în inimile celor 318 Sfinți Părinți de la Niceea atunci când au afirmat universala și adevărata credință, păzind Biserica neatinsă de urâciunea ereziei: „Cei 318 Părinți nu erau pur și simplu episcopi sau clerici. Ei erau, cu adevărat, „purtători de Dumnezeu”. Hristos se sălășluia în inimile lor; Duhul Sfânt era prezent în viața lor, plinindu-le și împlinindu-le existența. Trecuseră de treapta curățirii (Katharsis), își supuseră patimile reprobabile și primiseră dumnezeiasca luminare, care le dădea capacitatea de a face distincție între adevăr și minciună, între lumină și întuneric, între voia lui Dumnezeu și voia celui viclean”.

⁸¹ Sf. SIMEON NOUL TEOLOG, „Cele 225 de capete teologice și practice”, în *Filocalia*, Vol. VI, p. 45.

⁸² Sf. SIMEON NOUL TEOLOG, „Cele 225 de capete teologice și practice”, în *Filocalia*, Vol. VI, p. 51.

⁸³ Sf. VASILE CEL MARE, *Scrieri*, partea a III-a, *Despre Sfântul Duh, Corespondență (Epistole)*, col. PSB 12, trad. Pr. Prof. Dr. Constantin Cornițescu, Pr. Teodor Bodogae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988, p. 39.

⁸⁴ Jean-Claude LARCHET, *Dumnezeu nu vrea suferința omului*, p. 23.

prilejurile coruperii sale, datorită neștiinței. Așa s-a tăiat firea cea unică în nenumărate părticele și noi cei ce suntem de aceeași fire ne mâncăm unii pe alții ca reptilele și fiarele. Căci căutând plăcerea din pricina iubirii trupești, de noi înșine și străduindu-ne să fugim de durere⁸⁵ din aceeași pricină, născocim surse neînchipuite de patimi făcătoare de stricăciune. Astfel când ne îngrijim prin plăcere de iubirea trupească de noi înșine (pizma), naștem lăcomia pânteceului, mândria, slava deșartă, îngâmfarea, iubirea de argint, zgârcenia, tirania, aroganța, nechibzuința, nebunia, părerea de sine, înfumurarea, disprețul, injuria, necurăția, ușurătatea, risipa, neînfrânarea, frivolitatea, umblarea cu capul prin nori, moleșeala, pornirea de a maltrata, de-a lua în răs, vorbirea prea multă, vorbirea la nevreame, vorbirea urâtă și toate câte mai sunt de felul acesta⁸⁶. Iar când ascuțim mai mult prin durere modul iubirii trupești de noi înșine, naștem mânia, pizma, ura, dușmănia, ținerea în minte a răului, calomnia, bârfeala, intriga, întristarea, deznădejdea, defăimarea Providenței, lăncezeala, neglijența, descurajarea, deprimarea, puținătatea la suflet, plânsul la nevreame, tânguirea, jalea, sfârâmarea totală, ciuda, gelozia și toate câte țin de o dispoziție care a fost lipsită de prilejurile plăcerii. În sfârșit când din alte pricini se amestecă în plăcere durerea, dând perversitatea (căci așa numesc unii întâlnirea părților contrare ale răutății), naștem fătărnicia, ironia, viclenia, prefăcătoria; lingușirea, dorința de a plăcea oamenilor și toate câte sunt născociri ale acestui viclean amestec⁸⁷. Deci, după cum arată Maxim Mărturisitorul, patimile sunt boli ale sufletului, dar care se și răsfrâng asupra trupului, iar trupul devine neputincios.

Evagrie Ponticul ne înfățișează o listă de așa-numite gânduri „generice”, care, la rândul lor, își au rădăcina ultimă în „philautia”, = „iubire de sine”: „Opt sunt gândurile cele mai generale, în care se cuprinde orice gând. Cel dintâi este cel al lăcomiei pânteceului, după el vine cel al desfrânării, al treilea e cel al iubirii de arginți, al patrulea cel al întristării, al cincilea al mâniei, al șaselea al lăncezelii, al șaptelea al slavei deșarte, iar al optulea cel al trufiei. Ca toate acestea să tulbure sau nu sufletul nostru, nu atârnă de noi, dar ca ele să dăinuie sau nu, ori să ațâțe sau nu patimile, aceasta atârnă de noi”⁸⁸.

O sinteză a învățaturii Sfinților Părinți despre patimile trupești și sufletești poate fi descoperită în opera Sfântului Grigorie Sinaitul. Sfântul întocmește o structurare comprehensivă a patimilor: „Patimile au felurite numiri, dar se împart în trupești și sufletești. Cele trupești se subîmpart în dureroase și

⁸⁵ „În răbdarea necazurilor se manifestă o relativizare a legăturilor noastre cu cele ale lumii. Prin ea se face iarăși transparent sau simțit planul vieții spirituale superioare, caracterizată prin bunătate și iubire în viața de veci”. Notă, Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, în *Filocalia*, Vol. XI. p. 19).

⁸⁶ *A se vedea rugăciune de dezlegare în care sunt pomenite toate păcatele, din *Molitfelnic*, Ed. EIBMBOR, București, 2002, p. 333.

⁸⁷ Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, „Capete gnostice (sau teologice)”, în *Filocalia*, Vol. III, pp. 30-31.

⁸⁸ Ierom. Gabriel BUNGE, *Mânia și terapia ei după Evagrie Ponticul*, p. 43.

*pricinuitoare de păcat. Cele dureroase se subîmpart iarăși în boli și pedepse povățuitoare. Cele sufletești se împart în patimi ale mâniei, ale poștei și ale rațiunii. Cele ale rațiunii se subîmpart în nălucitoare și cugetătoare. Dintre acestea, unele se nasc din voință prin reaua întrebuintare, altele sunt fără voie, din vreo silă, cum sunt patimile zise fără vină. Părinții le-au numit pe acestea și urmări sau însușiri firești. Altele sunt patimile trupești și altele cele sufletești; altele cele ale poștei și altele cele ale iuțimii (mâniei); altele cele ale rațiunii și altele cele ale minții și ale închipuirii. Dar se însoțesc și lucrează unele cu altele. Cele trupești cu cele ale poștei, cele sufletești cu cele ale iuțimii; și iarăși, cele raționale cu cele ale minții și cele ale minții cu cele ale imaginației și ale amintirii*⁸⁹.

Sfinții Părinți nu se mulțumesc doar a enumera patimile, ci stabilesc cauzele și evoluția acestora: „*Patimile sunt stârnite de acestea trei: de amintire, de starea mustului din trup și de simțire (percepția simțuală)*”⁹⁰.

Cel a cărui minte stăruie asupra lumii sensibile sau materiale se înstrăinează de dragostea duhovnicească și de înfrânare, primește lucrarea diavolească în sine și devine pricină de smintire pentru aproapele său: „*Patimile sunt stârnite de simțire, atunci când nu e de față și dragostea duhovnicească*”⁹¹, când frâul simțurilor este slăbit, se aprind patimile- „*amplificându-se energia celor mai josnice dintre ele*”⁹².

Sfântul Maxim consideră că „*mintea care zăbovește în vreun lucru supus simțurilor e stăpânită cu siguranță de vreo patimă față de el, ca de pildă de vreo poftă de vreo întristare de mânie, sau de amintirea vreunui rău*”⁹³. Iubirea egoistă dă naștere plăcerii pervertite dar și durerii nestăpânite, fapt ce atrage dezordinea psiho-fizică și consecințele sale „naturale”: patimile și relele⁹⁴.

Foarte des întâlnim la Părinții Filocalici ideea că patimile sunt multe și fiecare, după cum este descrisă, se manifestă în firea omenească pe măsura îngăduirii sale de către om. Fiecare persoană umană trebuie să lupte împotriva patimilor cu toate armele pe care le are la îndemână, pentru a putea birui păcatul (patima), desigur dacă omul se străduiește să-L dobândească mai întâi pe Hristos, care vindecă toată patima și toată neputința.

Omul, când este sănătos, de cele mai multe ori nu caută să-și păstreze darul sănătății ca pe un dar de mare preț oferit de Dumnezeu Creatorul. Aș dori să punctez mai ales „darul sănătății mintale” care, dacă este păstrat intact, atunci omul trăiește frumos și sănătos. De cele mai multe ori când ajunge să se îmbolnăvească atunci omul își vine în fire și caută vindecare. Aleargă mai întâi

⁸⁹ Mitropolit Hierotheos VLACHOS, *Psihoterapia ortodoxă - Știința Sfinților Părinți...*, p. 296.

⁹⁰ Mitropolit Hierotheos VLACHOS, *Psihoterapia ortodoxă - Știința Sfinților Părinți...*, p. 299

⁹¹ Nechita RUNCAN, *Studii de Teologie istorică și patristică*, Ed. Vasiliana_98, Vol. VI, Iași, 2013, p. 282.

⁹² Mitropolit Hierotheos VLACHOS, *Psihoterapia ortodoxă - Știința Sfinților Părinți...*, p. 300.

⁹³ Nechita RUNCAN, *Studii de Teologie istorică și patristică*, Vol. VI, 2013, p. 282.

⁹⁴ Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, „Capete gnostice (sau teologice)”, în *Filocalia*, Vol. III, pp. 34-35.

la doctorii cei lumești pentru a se vindeca, și se poate constata ușor că de cele mai multe ori omul nu se vindecă prin ajutorul dat de medici. Unul din motive îl constituie însăși concepția mecanicistă despre trup, ceea ce îl privează pe om și pe medicul său de identificarea bolii într-o sursă morală care se ascunde în spatele aparenței fizice. Începând cu filosofia iluministă, știința s-a învelit în respingerea mecanicistă a misterului vieții, pierzând din vedere însăși esența incompreensibilă a ființei umane: „...filosofia luminilor a încercat să promoveze un raționalism al misterului credinței, reducere fondată pe progresul științelor naturii, cu un final precis, acela al unei ideologii a puterii în societate. Biserica era un obstacol în calea filosofiei luminilor mai ales din cauza bazei sale transcendente și supranaturale care plasează credința și revelația deasupra rațiunii umane”⁹⁵. Un altul ar fi acela că mulți dintre medicii moderni îl exclud pe Dumnezeu din lucrarea vindecării.

Asta nu înseamnă o respingere temerară și ineptă a științei medicale. Însuși Domnul, în Sfânta Scriptură, poruncește: „Cinstește pe doctor cu cinstea ce i se cuvine, că și pe el l-a făcut Domnul. Că de la Cel Preaînalt este leacul și de la rege va lua dar. Știința doctorului va înălța capul lui și înaintea celor mari va fi minunat. Domnul a zidit din pământ leacurile, și omul înțelept nu se va scârbi de ele”. (Cartea înțelepciunii lui Isus, fiul lui Sirah 38, 1-4). Dar și Diadoh al Foticeii, arată: „Nimic nu te împiedecă să chemi doctorul la vreme de boală. Căci trebuia ca experiența omenească să dea odată naștere acestui meșteșug. De aceea au și existat leacurile, mai înainte de a fi aflate”⁹⁶.

În sinaxarul creștin universal avem la mare cinste categoria aparte a Sfinților Doctori fără de arginți, adică a practicienilor medicinei neubitoare de câștig material, sub patronajul cărora s-au înălțat de-a lungul timpului cele mai frumoase și mai rodnice exemple de instituții spitalicești. În perspectiva Bisericii „medicina oferă în mod corespunzător ajutorul ei adăugând cele necesare sau luând cele de prisos...Desigur, nici să-i evităm pe medici, dar nici să ne sprijinim toate nădejzile pe aceștia”⁹⁷.

⁹⁵ Preafericitul Daniel CIOBOTEA, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Comori ale Ortodoxiei - Explorări teologice în spiritualitatea liturgică și filocalică*, Editura Trinitas, Iași, 2007, pp. 335-336.

⁹⁶ DIADOH al FOTICEII, „Cuvânt ascetic”, în *Filocalia*, Vol. I, trad. din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 2008, p. 328.

⁹⁷ Protoieru Theodoros ZISIS, *Capete Morale*, Editura Egumenița, Galați, 2014, trad. Nicușor Deciu, pp. 298-299.

I.9. Prezența lui Hristos, vindecarea patimilor

Sfinții Părinți ne propun și o altă analiză: *legătura dintre patimi și diferitele vârste ale omului*. Ei ne arată că patimile se dezvoltă din fragedă pruncie, în următoarea ordine: în primul rând, apar patimile părții poftitoare ale sufletului, *simțul posesiunii și lăcomia*. „În felul acesta noi pătimim ceea ce pățimesc cei prinși, ca printr-o undiță. Căci odată ce am fost biruiți de deșertăciunea lucrurilor de aici, nu mai putem vedea urâciunea materiei, fiind înșelați de patimă”⁹⁸.

Pruncii vor să apuce toate lucrurile, iar când se maturizează, vor *bani*. Pe măsură ce înaintează în vârstă, apare *patima slavei deșarte*, care se manifestă sub două forme: pe de o parte, *dragostea de slava lumească*, manifestată prin înfrumusețarea chipului și prin prisosul de haine elegante, iar pe de altă parte, *părerea de sine*, concretizată prin îngâmfare și ipocrizie, prin care vrăjmașul uneltește să distrugă comorile duhovnicești ale sufletului⁹⁹: „Noi să înțelegem că dacă Hristos, venind, s-a făcut doctorul și tămăduitorul orbilor, al slăbănogilor, al surzilor și a înviați morți intrați în putreziciune, nu va tămădui cu atât mai mult orbirea cugetului și slăbănogeala sufletului și surzenia inimii nepăsătoare? Căci nu altul, ci Însuși Cel ce a zidit trupul a zidit și sufletul și dacă a avut atâta bunăvoință și milă față de cele ce se desfac și mor, nu se va arăta cu cât mai mult cu iubire de oameni și cu tămăduire față de sufletul nemuritor, care suferă de boala păcatului și a neștiinței, dar pe urmă vine la El și se roagă? Doar El a spus: „Tatăl Meu cel ceresc oare nu va face dreptate celor ce strigă către El ziua și noaptea? Adevăr zic vouă, va face dreptate în grabă” (Luca 28, 7-8); sau: „Cere-ți și vi se va da vouă, căutați și veți afla, bateți și se va deschide vouă” (Matei 7, 7); și iarăși: „Chiar dacă nu-i va da lui pentru că îi este prieten, dar pentru îndrăzneala lui sculându-se îi va da lui câte îi sunt de trebuință” (Luca XI, 8).¹⁰⁰

Patimile ne pot întuneca mintea într-un tot. Pentru ca mintea să se elibereze de ele și să se bucure într-un Domnul, este nevoie de o completă vindecare duhovnicească¹⁰¹. „Dacă Domnul nostru Iisus Hristos n-ar fi vindecat mai înainte toate patimile omului, pentru care a venit, nu s-ar fi suit pe Cruce”. Căci mai înainte de a veni Domnul în trup, omul era orb și mut, și slăbănog, și surd, și lepros, și șchiop, și omorât de toate cele contrare firii. Dar după ce a făcut milă și a venit la noi pentru noi, a sculat pe mort și a făcut pe șchiop să umble, pe orb să vadă, pe mut să grăiască, pe surd să audă și a înviați pe omul cel nou, liber de toată slăbiciunea, s-a suit pe Cruce”¹⁰². Iar în una din

⁹⁸ NIL ASCETUL, „Cuvânt ascetic”, în *Filocalia*, Vol. I, trad. din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 2008, p. 199.

⁹⁹ *** Rugăciunea a patra de la Sfântul Maslu, în „*Molitfelnic*”, p. 154.

¹⁰⁰ Sf. SIMEON METAFRASTUL, „Parafrază în 150 de capete”, în *Filocalia*, Vol. V, trad. din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 2009, p. 300.

¹⁰¹ *** Rugăciunea a patra de la Sfântul Maslu, în „*Molitfelnic*”, p. 307.

¹⁰² ISAIA PUSTNICUL, „Douăzeci și nouă de cuvinte”, în *Filocalia*, Vol. XII, p. 84.

rugăciunile de la Taina Sfântului Maslu, se spune: „Părinte Sfinte, Doctorul sufletelor și al trupurilor, Care ai trimis pe Unul-născut Fiul Tău, Domnul nostru Iisus Hristos, să vindece toată boala și să răscumpere din moarte”¹⁰³. Deci Hristos a venit să vindece pe oameni și să-i răscumpere din moarte.

Sau zice Sfântul Petru Damaschin: „*El nu numai că ne rabdă pe noi, dar ne împărtășește și mai mari binefaceri prin Sine, prin îngeri, prin Scripturi, prin drepți și prooroci, prin Apostoli și mucenici, prin dascăli și cuvioși Părinți*”¹⁰⁴.

Deci vădit este după se arată: „Că de nu s-ar tămădui partea pătimasă a sufletului și nu s-ar înnoi și sfinți în chip ascuns și nu s-ar lega în chip ascuns întru viețuirea Duhului, n-ar dobândi sănătatea, nici nu s-ar elibera de supărările pricinuite de lucrurile cu care se întâlnește, aflătoare în zidire. Și vindecarea constă în a se face prin har cum s-au făcut fericiții apostoli, care s-au desăvârșit în iubirea lui Hristos”¹⁰⁵.

Sfinții Părinți au avut ca principiu prim și bine determinat „*cauza bolii*” și au susținut că:

- omul devine neputincios atât trupește cât și sufletește datorită lipsei sporite a atenției asupra minții și asupra păcatului.

- păcatul este poarta spre îmbolnăvire de cele mai multe ori, lipsa răbdării în ispite, puțina responsabilitate sunt factori de îmbolnăvire și pătimire a ființei umane.

- indiferența, nepăsarea, lăncezeala (lenevirea), frica față de păcat și multe alte cauze fac firea omului neputincioasă, și de aici boala.

Patimile sunt multe și fiecare patimă este tratată cu multă sensibilitate de Părinții Filocalici, ei au avut mai înainte de toate discernământ de a discerne fiecare idee și fiecare gând pentru a putea împiedica păcatul ca să-și păstreze trupul și sufletul sănătos. Cu multă înțelepciune și pricepere au dat în vileag fiecare gând viclean care tinde dintru început spre patimă, ei au arătat celor doritori de sănătate porțile care se deschid spre sănătate, și anume că: omul trebuie mai întâi să nu pătimească cu gândul și numai așa se va putea păstra sănătatea în minte, trup și suflet. „*Orbul, față de Cel Unul, e orb în întregime față de toate. Iar cel ce vede pe Unul are vederea tuturor. El se reține de la vederea tuturor, dar are vederea tuturor, fiind în afară de cele văzute. Fiind astfel în Unul, le vede pe toate. Și fiind în toate, nu vede nimic din toate*”¹⁰⁶.

Dar, arată și cugetătorul de Dumnezeu Nil Ascetul că: „Pofta nesăturată după plăcerile desfrânate, odrăslită din belșugul și felurimea mâncărilor, le-a semănat dorințe furioase, neîngăduindu-le patima să se liniștească în nicio vreme”¹⁰⁷. Iubirea de arginți este o altă piedecă care se vindecă prin sărăcie:

¹⁰³ *** Rugăciunea de la Sf. Maslu, în *Molitfelnic*, p. 144.

¹⁰⁴ Sf. PETRU DAMASCHIN, „Învățăături duhovnicești”, în *Filocalia*, Vol. V, p. 51.

¹⁰⁵ Sf. ISAAC SIRUL, „Epistole”, în *Filocalia*, Vol. X, p. 442.

¹⁰⁶ Sf. SIMEON NOUL TEOLOG, „Cele 225 de capete Teologice și practice”, în *Filocalia*, sfintelor Vol. VI, p. 29.

¹⁰⁷ NIL ASCETUL, „Cuvânt ascetic”, în *Filocalia*, Vol. I, pp. 201-202.

„Să tămăduim patima iubirii de avuție prin sărăcie. Să fugim de însoțirile cu oamenii netrebnici, îmbrățișând singurătatea, căci petrecerea cu cei deșerți e vătămătoare și aduce stricăciune stării de pace. Precum cei ce se află într-un aer purtător de boală se îmbolnăvesc cu siguranță, așa cei ce petrec între tot felul de oameni se umplu de răutatea aceloră”¹⁰⁸.

Sfântul Maxim Mărturisitor spune că, Dumnezeu prin iubirea sa față de oameni îngăduie boala (neputința) și orice ispită din partea diavolului pentru a videca omul: „*Trebuie ca Însuși Dumnezeu să îngăduie, precum singur știe, în gija Lui de lume și în iubirea de oameni, diavolului să aducă, prin slujitorii lui, diferite pedepse asupra noastră pentru păcatele săvârșite. Aceasta se arată limpede în istoria lui Iov, unde se spune că diavolul nu a putut să se apropie de Iov fără îngăduirea lui Dumnezeu (Iov. 1, 13)*”¹⁰⁹.

Filocalia sfințelor nevoițe, rod al gândirii marilor părinți, a pus accent și pe problemele sufletești, vrând să arate că: bolile sufletești sunt cauzate de păcat de cele mai multe ori. Desigur, s-a exprimat și ideea că unele boli sunt îngăduite de Dumnezeu spre cercarea omului și spre pregătirea lui pentru viața veșnică, cum susține, de exemplu, Sfântul Ioan Casian: „*Deci cel ce vrea să îndrepte pe fratele său când greșește, sau să-l certe, să se silească a se păzi pe sine netulburat, ca nu cumva vrând pe altul să tămăduiască, să atragă boala asupra sa și să audă cuvântul Evangheliei: „Doctore, vindecă-te pe tine însuși” (Luca 4, 23), sau: „Ce vezi paiul din ochiul fratelui tău, iar bârna din ochiul tău n-o cunoști” (Marcu 7, 23)*”¹¹⁰.

Dar și dumnezeiescul Maxim arată: „*Cel ce a păcătuit nu poate scăpa de judecata viitoare fără să rabde aici osteneli de bunăvoie, sau necazuri fără de voie*”¹¹¹. Iar Marcu Ascetul ne duce cu gândul la dumnezeiasca suferință a Mântuitorului: „Și cunoscând că ești al lui Hristos, răstignește-ți trupul, după cuvântul Apostolului, dimpreună cu patimile și cu poftele lui; (Gal. ๘, ๓๕) și omoară-ți mădulările omului pământesc (Gal. ๓, ๘), adică nu numai lucrarea desfrânării, ci și necurăția lucrată de duhurile rele în trupul tău”¹¹².

În lucrarea de despățimire atât Vechiul Testament cât și cel Nou au reprezentat sursă de inspirație pentru Părinții deșertului, precum o arată Sfântul Nil Ascetul: „*A venit odată la Elisei, Neeman*¹¹³, *căpetenia armatei din Siria, aducând cu el multe daruri. Ce a făcut Prorocul? I-a slujit aceluia? I-a alergat înainte? Oare nu i-a arătat ce trebuie să facă pentru pricina pentru care venise, printr-o slugă, neprimindu-l nici măcar să-l vadă, ca să nu se creadă că-i dă*

¹⁰⁸ NIL ASCETUL, „Cuvânt ascetic”, în *Filocalia*, Vol. I, pp. 201-202.

¹⁰⁹ Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, „Răspunsuri către Talasie”, în *Filocalia*, Vol. III, p. 102.

¹¹⁰ Sf. IOAN CASIAN, „Despre cele opt gânduri ale răutății”, în *Filocalia*, Vol. I, p. 110.

¹¹¹ Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, „Capete despre dragoste”, în *Filocalia*, Vol. II, p. 75.

¹¹² Sf. MARCU ASCETUL, „Epistolă către Monahul Nicolae”, în *Filocalia*, Vol. I, p. 295.

¹¹³ *Sfânta Scriptură, minunata vindecare de lepră a lui Neeman Sirianul în apele Iordanului făcută prin Sfântul Proroc Elisei.

vindecarea pentru darurile aduse? (4 Regi 5, 1). Iar acestea s-au spus nu ca să învățăm a ne face trufași, ci ca să nu ne lingușim pentru vreo trebuință trupească pe cei ce se îngrijesc de lucrurile acelea, pe care noi am primit porunca să le disprețuim”¹¹⁴.

Cuviosul Ioan Carpatinul, în frumoasa sa operă duhovnicească afirma, despre neputința trupului său cu referire la răbdarea și bărbăția pe care le solicită viața în lume potrivit Sfintei Scripturi: „De nefericire și gârbovire am parte, și nu este mângâiere trupului și îngrijire oaselor mele. Dar Marele Doctor este aproape de cei ce se ostenesc. „El poartă neputințele noastre și cu rana Sa ne-a tămăduit”¹¹⁵ (Isaia 53, 5) și ne tămăduiește. De față este și acum, punându-și leacurile Sale mântuitoare. Căci eu, zice, am lovit prin părăsire, dar eu voi și tămădui (Osea 6, 2). Deci să nu te temi, căci când mânia iuțimii mele va curge, iarăși mă voi vindeca. Că precum nu va uita femeia să aibă milă de pruncii pântecelui ei, așa nici Eu nu voi uita de tine, zice Domnul (Isaia XLIX, 15)”¹¹⁶.

În același fel se exprimă Sfântul Teodor al Edesei: „Auzi-l pe fericitul Luca spunând că, după ce au fost bătuți, Apostolii „au plecat de la fața sinedriului bucurându-se” (Fapte 5, 41), cu toate că nu aceasta e firea loviturilor, căci nu obișnuesc să aducă plăcere și bucurie, ci durere și suferință. Iar dacă loviturile au născut plăcere pentru Hristos, de ce să ne mirăm dacă și celelalte pătimiri și chinuri ale trupului au același efect din pricina lui Hristos”¹¹⁷.

Ilie Ecdicul notează și el, obligația stării de veghe ca fiind cea mai bună pază de ispitele și necazurile vieții: „Nici un creștin care crede drept în Dumnezeu nu trebuie să fie fără grijă, ci să rabde cu mulțumire osteneala necazului și să înțeleagă ceea ce zice Proorocul: „Cearcă-mă Doamne și mă ispitește” (Ps. 25, 2). Căci nu a zis: „Certarea ta m-a răpus”, ci „m-a îndreptat până la sfârșit” (Ps. 27, 39)”¹¹⁸.

În concepția marilor părinți boala este de folos ca un ajutor sigur pentru vindecarea de patimi și un avânt puternic către Dumnezeu, asemeni unei arme neobișnuite pe care ai reușit să o capturezi de la inamic: „Bolile sunt folositoare celor începători în viața virtuoaasă. Ele fac trupul neputincios, ca să-l ajute în veștejirea și în slăbirea aprinderii aflătoare în el; iar cugetul pământesc al sufletului îl subțiază, în vreme ce-i întăresc și îi împuternicesc curajul, de poate spune după dumnezeiescul apostol: „Când sunt slab, atunci sunt tare” (Cor. 12, 10). Dar pe cât sunt de folositoare bolile

¹¹⁴ Sf. NIL ASCETUL, „Cuvânt ascetic”, în *Filocalia*, Vol. I, p. 165.

¹¹⁵ „Studiind viața, teologia și morală lui, găsim modelul personalității creștine ortodoxe autentice. Urmarea acestui model va conduce și la vindecarea noastră întru Iisus Hristos”. (Ierom. Sava Aghioritul, *Vindecarea sufletului în învățătura părintelui Porfirie*, Ed. Egumenița, Galați, 2012, p. 29).

¹¹⁶ Sf. IOAN CARPATINUL, „Cuvânt ascetic”, în *Filocalia*, vol. IV, trad. din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru STĂNILOAE, Editura Humanitas, București, 2008, pp. 142-143.

¹¹⁷ TEODOR AL EDESEI, „Una sută capete”, în *Filocalia*, Vol. IV, trad. din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 2009, p. 206.

¹¹⁸ ILIE ECDIC, „Culegere din sentințele înțelepților”, în *Filocalia*, Vol. IV, trad. din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 2009, p. 254.

acestora, pe atât de vătămătoare sunt ele celor ce-au sporit în ostenele virtuților și s-au ridicat deasupra simțurilor și au ajuns la vederi cerești. Căci îi întrerup de la îndeletnicirea cu cele dumnezeiești, le îngroașă prin dureri și greutăți partea înțelegătoare a sufletului, o tulbură cu norul descurajării și usucă lacrimile umilinței cu seceta durerilor. Aceasta o știa și Pavel, care cultivând cu înțelepciune darul dreptei socoteli, zice: „îmi asupresc trupul cu deprinderile durerilor și-l cârmuiesc ca pe un rob, având grijă de el, ca nu cumva, după ce am vestit altora, să ajung eu însumi de lepădat” (1 Cor. 9, 27)¹¹⁹.

Hristos este milostiv și prin încercare dorește a vindeca mai întâi rădăcina răului: patima. El nu dă firii umane o povară mai grea decât poate duce, după cum și Părinții o mărturisesc: „Căci precum a fost milă, cu căpetenia sinagogii și cu fiica lui, înviind-o pe ea (Matei. 9, 25) și a miluit pe femeia cu scurgere de sânge, care cheltuse ale ei cu doctorii în zadar (Ibid. 22) înainte de-a cunoaște pe Hristos: și precum a vindecat pe sluga sutașului, deoarece a crezut (Matei 8, 13), așa a miluit pe Canaaneancă, vindecând pe fiica ei (Matei. 15, 28); și precum a înviat pe Lazăr cel iubit de El (Ioan 11, 24), așa a înviat pe fiul unic al sărmanei văduve pentru lacrimile ei (Luca.7, 15) Și precum n-a trecut cu vederea pe Maria, care a uns cu mir picioarele Lui (Ioan 12,2), așa n-a respins pe femeia păcătoasă care i-a spălat picioarele Lui cu lacrimi (Luca. 7, 38)”¹²⁰.

Părinții Filocalici au susținut ideea că fără Hristos și în afara lui Hristos Cuvântul nu există vindecare. El, Hristos fiind Doctorul tuturor neputințelor poate vindeca toată boala, atât pe cea sufletească cât și pe cea trupească. Sfinții pustiei îndeamnă pe om la osteneală dar și la lacrimi de pocăință, aducătoare de curăție, pentru a se vindeca: „Cine nu mă va plânge văzându-mă zdrobit de ostenele și dureri zadarnice și naufragiind în afara țărmlui? „Fie-vă milă de mine, fie-vă milă de mine, prieteni!” (Iov 19, 21) și rugați cu durere pe bunul Stăpân Hristos, Care nu ține minte răul și care, poate, îndurându-Se de mine, va depărată ceața cumplită a diavolului urător al binelui din înțelegerea mea și voi vedea în ce noroi zac și, deși pot, nu voiesc să mă ridic din el. Nu este durere mai mare ca durerea mea, nici rană mai mare ca rana mea, nici o durere ca durerea inimii mele. „Că fărădelegile mele au covârșit capul meu” (Ps. 37, 4). Căci rănilile mele nu sunt răni pricinuite de sabie, nici moartea mea nu e moarte adusă de război, ci săgețile aprinse ale vrăjmașului „s-au înfipt în mine” (Ps. 37, 2) și au orbit pe omul meu dinlăuntru¹²¹. „Și am fost afundat în noroiul adâncului¹²², care nu are fund” (Ps. 68, 2). Frica de care m-am temut a venit la mine (Iov 3, 25) și „umbra morții m-a acoperit” (Ps.

¹¹⁹ Cuv. NICHITA STITHATUL, „Cele 300 de capete despre făptuire”, în *Filocalia*, Vol. VI, p. 217.

¹²⁰ ISAIA PUSNICUL, „Douăzeci și nouă de cuvinte”, în *Filocalia*, Vol. XII, trad. din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru STĂNILOAE, Editura Humanitas, București, 2009, p. 80.

¹²¹ *Aici se face referire la orbirea lăuntrică pricinuită de vrăjmașul, adică diavolul care prin diferite mijloace rupe pe om de har, de Dumnezeu.

¹²² *Vezi, *Psaltirea*, Ps. 68, 2.

63, 20). *Vai mie, suflete, privește și vezi cele prezente, vremelnice și după puțin trecătoare, cu amărăciune și durere; și pe cele ce vor veni, încă și mai grele.*¹²³. Râvna trebuie să fie neconținută, efortul neobosit în lucrarea despătimirii.

Munca omului, cu osteneala inerentă, poate aduce în trăirea sa duhovnicească acel plus de disciplină care să refacă țesătura suprasensibilă a dragostei, scoțând-o din dezordinea întoarcerii spre sine și orientând-o pentru veșnicie în direcția ontologică: înspre Creator. *„Tocmai de aceea, Dumnezeu de la început a înjugat munca cu omul, nu ca să-l pedepsească și să-l înfrunte, ci ca să-l îndrepte și să-l învețe. Când Adam ducea o viață fără muncă, a fost dat afară din Paradis; când Pavel ducea o viață plină de muncă și trudă, zicând: „Lucrând în osteneală și în trudă și ziua și noaptea” (2 Cor. 11, 27), atunci a fost răpit în Rai și s-a suit la al treilea cer. Deci să nu ponegrim munca, să nu ne lepădăm de osteneală*¹²⁴.

În concluzie vom preciza că, analizând „patimile” în gândirea Sfinților Părinți, vom putea sesiza că firea omenească înaintea de păcat era într-o perfectă armonie cu dumnezeirea, iar după cădere ea intră, este contradictorie cu dumnezeirea. Sfinții Părinți au ajuns la concluzia că patimile nu aparțin naturii umane de la creație, ci ele au apărut în firea noastră umană prin cădere. Simbolul lor este dat prin „haine de piele” în care s-a îmbrăcat Adam după ce a căzut în păcat (Facere 2, 21). Iar dacă vom pune în discuție terapia patimilor, trebuie să fim foarte atenți dintru început și să ținem cont de mai multe premise. Întâi de toate, cu privire la starea psihosomatică a naturii umane, iar mai apoi la aspectele vieții duhovnicești.

Leacurile de vindecare sunt eficiente numai print-o asceză pornită din voință proprie și dorința de a renunța la patimi în favoarea virtuților, începând o nouă viață în Hristos, ascultând cuvintele dumnezeiescului Apostol Pavel: „cei ce sunt ai lui Hristos, și-au răstignit poftelile și patimile împreună cu El” (Galateni 5, 24). Deci pentru a ajunge la această stare trebuie să căutăm să atingem „starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos. (Efeseni 4, 13).

¹²³ ISAIA PUSTNICUL, „Douăzeci și nouă de cuvinte”, în *Filocalia*, Vol. XII, p. 236-237.

¹²⁴ Sf. IOAN GURĂ DE AUR, *La statui*, omilia 2, 8, Editura Sfintei Episcopii a Râmnicului, Râmnicu-Vâlcea, trad. Ștefan Bezdechi, 1937.